

Eduskunnan hallintovaliokunta

Lausuntopyyntö HE 68/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

MTK kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto otsikon asiassa

MTK kannattaa esityksen tavoitteita, joiden mukaan työperäisen maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta ja että maahan saapuvilla työntekijöillä on todellinen mahdollisuus elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla. MTK suhtautuu kuitenkin kriittisesti kaavamaiseen 1600 euron tulorajaan, josta säädettäisiin jatkossa valtioneuvoston asetuksella. Olisi parempi asettaa tuloraja siten, että se vastaisi alakohtaisen työehtosopimuksen vähimmäispalkkaa tai jos työehtosopimusta ei ole, vähintään 1600 euroa kuukaudessa. 1600 euroa olisi siten toissijainen tuloraja, jota sovellettaisiin vain, jos työnantajan toimialalla ei ole lainkaan työehtosopimusta. Mahdollisuus muuttaa tulorajaa kaavamaisesti juuri asetuksella tuo epävarmuutta siihen, milloin ulkomaalaisen työvoiman käyttö on jatkossa mahdollista.

Toimialojemme työntekijöiden vähimmäispalkka lähtökohtaisesti ylittää 1600 euron vaatimuksen. Kuitenkin maaseutuelinkeinojen, puutarha-alan ja turkistuotantoalan työt sijoittuvat haja-asutusalueille, missä on huomattavasti alemmat asumiskustannukset verrattuna kasvukeskuksiin. Tämä on yksi syy, kannattavuuden lisäksi, sille että näiden alojen vähimmäispalkat liikkuvat paikoitellen ehdotetun tulorajan lähellä.

MTK katsoo, että tulorajan soveltamisessa tulisi säilyttää harkinnanvaraisuutta ja mahdollisuus keskimääräisen tulotason arvioimiseen. Tarkasteltaviin ansioihin tulisi huomioida työntekijän työstä saamat kokonaistulot eli myös mahdolliset palkanlisät ja luontoisedut (verottajan määrittelemien arvojen mukaan). Palkkakäsite ei tarkoita pelkästään rahapalkkaa ja usein maaseudun työnantajat tarjoavat myös asuntoedun kautta asunnon, koska työt suoritetaan haja-asutusseudulla. Tämä käytäntö pitää olla mahdollista myös jatkossa, eikä saisi nostaa bruttopalkkaa suunniteltua tulorajaa korkeammaksi, koska vuokrasuhde ei takaa sitä, että asumiselle aina on määriteltävä arvo Suomen verotusjärjestelmän mukaisesti. Tämä tapahtuu nyt jo hallitusti verottajan määräyksiä noudattamalla, kun taas markkina-arvoon vuokrattava asunto, työntekijän näkökulmasta, vähentää todellisia ansioita enemmän, kuin asuntoedun käyttö osana palkkaa ja toimeentuloedellytystä.

Työvoiman tarve ei aloillamme aina vastaa 40 tunnin työviikkoa, jolloin korotettu tuloraja johtaisi siihen, että työntekijät samalla alalla voisivat joutua eriarvoiseen asemaan kansalaisuuden perusteella. Esityksen mukainen tuloraja voi asettaa kotimaisen työvoiman ulkomaisia työntekijöitä heikompaan asemaan. Kotimaisetkaan työntekijät eivät löydy läheltä työpaikkaa nykyään. Kotimaisen työvoiman kohdalla olisi mahdollista maksaa tulorajan alittavaa palkkaa osa-aikaisen työn muodossa, samalla paikkakunnalla samoilla elinkustannuksilla, mutta jos samoihin tehtäviin palkataan ulkomainen henkilö, hänelle olisi maksettava enemmän. Vastaava vaikutus kohdistuisi työntekijöiden työaikaan. Kotimaiselle työntekijälle voitaisiin tarjota osa-aikatyötä tilanteissa, joissa ulkomaiselle työntekijälle kokoaikatyö olisi ainoa vaihtoehto tulorajan vuoksi.

Suomi on riippuvainen työperäisestä maahanmuutosta maa- ja puutarhataloudessa, jonka vuoksi jokainen työperäistä maahanmuuttoa vaikeuttava esitys voi olla Suomen tuottavuuskasvun hidaste ja jopa uhata huoltovarmuutta. Tämä esitys sellaisenaan saattaa vaikeuttaa kolmansien maiden kansalaisten rekrytoimista aloille, joille ulkomainen työvoima on elinehto. Toimeentuloedellytyksen nostaminen tällä tavalla voi näillä aloilla johtaa siihen, että ulkomaisen työvoiman käyttö vaikeutuu,

kun samaan aikaan kotimaasta ei löydy ammattitaitoista työvoimaa. Osaavan työvoiman saatavuus on haaste kaikille alueille. Olemassa oleva työvoimapotentiaali tulee kyetä hyödyntämään tehokkaammin ja täydentää sitä ulkomailta tulevalle työvoimalla.

Taustaa:

Maa- ja puutarhatalous työllisti vuonna 2020 noin 134 000 henkilöä ja he tekivät töitä 63 000 henkilötyövuoden verran. Noin 9 000 tilalla työskenteli palkattua työvoimaa. Noin kolmannes vakituisesti tiloille palkatuista työntekijöistä oli ulkomaalaista työvoimaa ja kausityövoimasta puolet.

Maa- ja puutarhataloudessa suurin osa ulkomaalaisista työntekijöistä sijoittuu työvoimavaltaisille puutarhataloille, jotka tarvitsevat erityisesti kausityöntekijöitä. Kotieläintiloilla ulkopuolista työvoimaa on vähemmän, mutta uusia työpaikkoja on viime vuosina syntynyt johtuen yrityskoon kasvusta ja tilojen teknistymisestä. Kotieläintiloilla on tyypillisesti yksi vieras työntekijä auttamassa tilan töissä. Ulkomaalaista työvoimaa palkkaavat maaseudulla yksityisten tilayrittäjien lisäksi puutarha- ja maatilayhtiöt, osakeyhtiöt ja osuuskunnat.

Opetushallituksen tuoreessa osaamisen ennakkointiraportissa tarkastellaan 75 ammattialaa, joista 20:lla ennakoitaan vuonna 2028 olevan työvoimapulaa. Noin viidennes (19,6 %) vuoden 2019 työllisten määrästä työskentelee näillä aloilla. Työvoimapulaa syntyy varsinkin eläköitymisestä ja työvoimatarpeen voimakkaasta kasvusta.

Työvoimapulaa esiintyy esimerkiksi useilla luonnonvara-ammattialoilla, kuten maatalousyrittäjillä ja -työntekijöillä, metsätyöntekijöillä sekä kalastajilla ja kalanviljelijöillä. Näissä ammateissa jopa noin 30 %:a nykyisistä työntekijöistä eläköityy vuoteen 2028 mennessä.

Ammattialat saavat uutta työvoimaa koulutuksen ja maahanmuuton kautta sekä työvoiman ulkopuolelta ja työttömyydestä töihin tulevien myötä. Näistä koulutuksella on selvästi suurin vaikutus: koulutuksesta valmistuvien osuus uuden työvoiman tarjonnasta on 82 %.

Maahanmuuton kautta saatavan työvoiman osuus työvoiman kokonaistarjonnasta on selvästi pienempi, 10 %, mutta sillä voi olla yksittäisten ammattialojen kohdalla suurikin merkitys. Maahanmuuttajataustaisten ennakoitaan työllistyvän muun muassa puutarhaviljelijöiksi, siivoojiksi ja puhdistustyöntekijöiksi sekä korkeakoulujen opettajiksi.

Kohtaanto-ongelman ennakoitaan jatkuvan myös keskipitkällä aikavälillä, jos muutoksia ei tehdä. Tilanne kuitenkin vaihtelee ammateittain. Tulevaisuudessa on pulaa työvoimasta esimerkiksi sote- ja luonnonvara-aloilla, mutta myös energia- ja teollisuusaloilla. Sen sijaan esimerkiksi monilla palvelualoilla ennustetaan olevan työvoiman ylitarjontaa.

Maa- ja puutarhatalous (-22, LUKE:n tilastot):

- Vuonna 2020 noin 9 000 tilalla työskenteli palkattua työvoimaa.
- Vakituisesti palkattuja työntekijöitä oli hieman yli 10 000 ja lyhytaikaista työvoimaa 33 000 henkilöä. Vakituksia työntekijöitä on etenkin kasvihuone- ja lypsykarjataloilla. Avomaan puutarhatilat työllistävät suurimman osan lyhytaikaisesta työvoimasta.
- Maa- ja puutarhatalous työllisti lähes 20 000 ulkomaista työntekijää, joista noin 3 400 vakituisesti ja 16 000 lyhytaikaisesti.

Työvoiman kohtaanto ammattialoittain 2028

Keskimääräinen muutos vuodessa, %-osuus vuoden 2019 työllisten määrästä

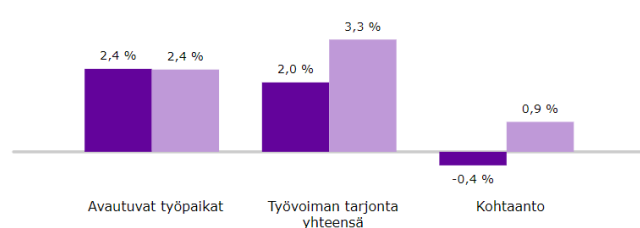
Ammattialat

Hae

- ☐ Käsityötuotteiden valmistajat ja hieno...
- ☐ Lainopilliset asiantuntijat
- ☐ Lastenhoitajat ja koulunkäyntiohjaajat
- ☐ Lentäjät ja lennonjohdon asiantuntijat
- ☐ Luonnontieteen ja matematiikan asian...
- ☐ LVI-asentajat
- ☐ Lähi- ja perushoitajat
- ☐ Lääkärit
- ☐ Maa- ja metsätalouden johtajat ja asia...
- ☐ Maalarit
- ☐ Maaliikennetyöntekijät
- ☒ Maatalousyrittäjät ja -työntekijät
- ☐ Markkinoinnin ja myynnin asiantuntijat
- ☐ Matkailun, majoituksen ja tapahtumap...
- ☐ Metallityöntekijät
- ☐ Metsätyöntekijät
- ☐ Muut palvelutyöntekijät
- ☐ Muut teknisten alojen asiantuntijat ja t...
- ☐ Muut terveydenhuollon asiantuntijat
- ☐ Myyjät ja kauppiaat
- ☐ Opetusalan johtajat ja asiantuntijat
- ☐ Painoalan työntekijät

KOHTAANTOTILANNE

Valittu ammattiala Keskimäärin kaikilla aloilla

Kohtaannon raja-arvot

Alitarjonta: -3,9 - -0,1 %
Tasapaino: 0,05 - 1,7 %
Ylitarjonta: 1,8 - 3,4 %

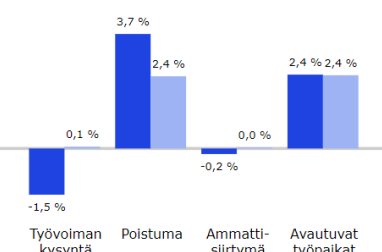
Alitarjonta

Työllisten määrä 2019

41322

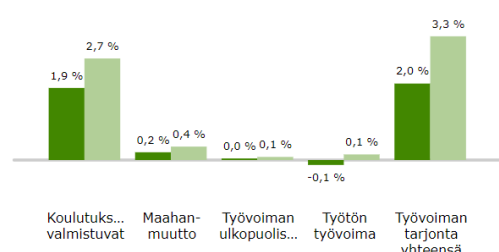
TYÖVOIMAN KYSYNTÄTEKIJÄT

Valittu ammattiala Keskimäärin kaikilla aloilla

TYÖVOIMAN TARJONTATEKIJÄT

Valittu ammattiala Keskimäärin kaikilla aloilla

Työvoiman kohtaantotekijät ammattialoittain 2028

Keskimääräinen muutos vuodessa, %-osuus vuoden 2019 työllisten määrästä

Kohtaantotilanne

- ☐ Valitse kaikki
- ☒ Alitarjonta
- ☐ Tasapaino
- ☐ Ylitarjonta

Kohtaantotekijät

- ☐ Työvoiman kysyntä
- ☐ Poistuma
- ☐ Ammattisiirtymä
- ☐ Avautuvat työpaikat
- ☐ Koulutuksesta valmistuvat
- ☒ Maahanmuutto
- ☐ Työvoiman ulkopuoliset
- ☐ Työtön työvoima
- ☐ Työvoiman tarjonta yhteensä
- ☐ Kohtaanto

Ammattialojen määrä

20

MAAHANMUUTTO

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Leena Kristeri
Elinvoimajohtaja

Susanna Aro
Johtaja, koulutus- ja tiedepolitiikka